

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

24 ספטמבר 2019

תלה"מ 19-04-42819 ג. ב. נ' ב.

דיון ג. הורי

לפני כבוד השופט ארז שני

התובעת: ד. ג. ב.

נגד

הנתבע: א. ב.

נוכחים:

התובעת וב"כ – עו"ד ענבר שנהב; עו"ד הדס וידל
הנתבע וב"כ – עו"ד ורד לוי

החלטה

מסתבר כי כל כמה שינסו בני האדם להימנע מתופעות בלתי רצויות גם על דרך קביעת כללים ותקנות, לעולם יימצא מי שימצא את הדרך להתחכם להם ולעולם יימצא מי שיסבור כי ניתן להתעלם מתוצאות הנוכחות בשטח, על דרך "כיסוי" המצב במלל.

בינואר 2019 השיק מחוז תל אביב – יפו מה שהוא כינה אז "פיילוט", שמטרתו מניעת ניתוק קשר בין הורים לבין ילדים, מה ש"זכה" בכותרת: "מניעת ניכור הורי".

משהשתרש הביטוי במקומותינו מצאתי עצמי מסביר כי ניכור הורי במובנו הפסיכולוגי אינו זהה למושג "ניכור הורי" כפי שהשתרש בעיני הציבור. בעיני הציבור הפך ניכור הורי, בעצם, לתיאורו של מצב בו נגרמת הפרעה או נתק בקשר בין הורה לבין ילדו.

אמרתי בשעתו כי התופעה אינה מגדרית ואפילו מצאתי עצמי נושא לביקורת בפייהם של מי מארגוני הנשים, בנימוק שגברים אלימים מנכרים ונשים מנכרות רק כשהמשטרה אינה מוכיחה ונכשלת מלהוכיח פגיעה אלימה או מינית בקטין.

מדובר, כמובן באבסורד לא רק בגלל שכאשר נקבע שהורה לא פגע בילדו אי אפשר להמשיך ולייחס לו דמות של פוגע גם אם הקביעה היא בהעדר ראיות, אלא מפני שגם הכופרים בקיומה של

התופעה ככלי מאבק בין צדדים וטוענים שאין זו אלא פוליטיקה מגדרית, אינם יכולים להתעלם מהיקף התופעה גם מתפיסת המשפט כי יש מדובר ברע, נוכח וקיים שיש להכחידו.

אם אמרנו שהשאיפה היא לשמר זכותו של כל הורה, בין משמורן ובין שאינו משמורן, לקשר טוב ומיטיב עם ילדו ואמרנו כי כל נתק בלתי מוצדק ורצונו של קטין אינו בגדר הצדק אם אין לו סיבה סבירה וטובה, אזי על כורחנו נצטרך גם להבין שככל שגרם נתק "נתפס" על-ידי מערכת המשפט ומטופל מוקדם יותר – גדלים דרמטית הסיכויים לרפא את הנזק.

במילים אחרות, בלתי אפשרי לשים סף ולומר כי מערכת המשפט תטפל רק כאשר הנתק כבר נוצר ו"תעצום עיניה" כאשר קיים סיכוי קרוב לוודאי שאם נמתין עוד מעט קט יהא הנתק עמנו.

בנסיבות שלפני לא רק שיכול אני להבין ולהזדהות עם החלטתו של חברי, כבוד השופט יחזקאל אליהו אשר הורה על העברת התיק לטיפול במסלול מהיר הקיים במחוז תל אביב – יפו, אלא שאוסיף על דבריו ואומר את שהוא באדיבותו נמנע מלומר.

כאשר הונח לפני כבוד השופט אליהו תסקיר שירותי הרווחה אשר הוזכר אף בהחלטת כבוד השופט אליהו, ברור היה ממנו (וראה סעיף 4 להחלטה מיום 16.09.2019) כי אנו בתוך הליך של ניכור אשר עוד לא הבשיל לנתק, אך נמצא בנתיב ברור לאותו מקום.

הכיצד אמר התסקיר? "לא ירחק היום כי הקטין בן ה- 12 יתעלם לחלוטין מאמו (יסב מבטו ממנה) וברור כי כאשר קטין אחד הופך להיות קטין מנכר, עשוי הוא על נקלה לגרום גם לבת ללכת בעקבותיו.

כתבתי כבר בעבר ושם אני ואומר כי זכויותיו של קטין מוגבלות הן בדיון. כשם שקטין אינו רשאי להיקשר בעסקה מסחרית שאינה כפי גילו, כשם שאין הוא רשאי להפעיל רכב ממונע שלא על-פי דין כך אין הוא רשאי להחליט ש"מתגרש" הוא ממי מהוריו.

ההיגיון המרכזי שמאחורי האיסור המופנה כלפי "גירושי" קטין ממי מהוריו הינה ההבנה כי קטינים דרך כלל, אם אין מדובר בהורה פוגעני, אינם "מתגרשים" מהוריהם אלא בהינתן "ברכת הדרך", ציפיה או שאיפה של ההורה האחר כי יעשו כן.

אומר ואטיח בפני האב כי רצונו להתחזק בדרכי הדת היהודית, במילים אחרות לא לחבוש כיפה אך לעודד את הקטין לשמור עמו שבת ולשהות בביתו אף בזמנים אשר נועדו לאם המשמורנית, במקרה הטוב הוא פעולה בלתי חוקית ובמקרה הרע הוא מסווה ב"מתק שפתיים", כחלק מ"מסע" שמטרתו לתקוע טריז בין האם לבין הילדים.

כאשר הורה מבקש את ילדיו לכתוב מכתבים למענו, נוהג בגסות במטפל פסיכולוגי כי זה האחרון לא נראה לו ובכלל סובר כי האחריות למתן טיפול פסיכולוגי היא בעיה של הרשויות כאמור בתסקיר, כאשר הורה כזה מקבל בברכה מסרונים כי האם אמרה שאין לה כסף ויש לה הוצאות

משפט וכו' – אותו הורה נוהג שלא כחוק ולמעשה מודע לכך שהוא מנהל "מסע" אשר מוביל לניכור הורי ועל כך הוא מוסיף אף מתן מגורים לקטין כאשר מסרב הוא לשהות עם אמו.

אמירות מיתממות האומרות כי הופר פסק הדין הואיל ולקטין לא היה לאן ללכת, כי כך הקטין רוצה, אין אני יודע ולא לימדו אותי להיות הורה" או "איך להתגרש" – אמירות אלה הן למעשה "מס שפתיים" אשר מכסה על מעשי רשעות.

ומדוע אומר אני רשעות?

ראשית, המחקר הגדיר חתירה לניכור הורי וניכור הורי כהתעללות בקטין;

שנית, כי הקטין נכנס לכפל נאמנויות ומכביד בכך על אחותו;

שלישית, הקשבתי לאב. מדובר באדם נבון ואין לי כל ספק כי ידע לאן הדרך מובילה, הוא אשר יזם אותה והוא אשר "קצר את פירותיה" לשיטתו, הן לעניין בריחת הבן אמו לסוף שבוע והן בבחירתו שלא לאפשר טיסה עם האם, כדי לבקר את סביו בסרביה כנהוג במשפחה, הן בהיותו מצוי בבית האם שלא בגופו אך בביקורים הבלתי פוסקים שהוא מבצע ובדיווחים שהוא מבקש מן הילדים על כל אמרה של האם היכולה לשרת אותו, מכתב לשופט. למעשה, האב הפך את הילדים כלי למטרותיו.

לא פלא שפקידת הסעד דיברה על תהליך פוגעני ומדאיג המשפיע אף על הבת, תוך שהיא מציינת במפורש כפי שקבע אף כבוד השופט אליהו (סעיף 3 בהחלטה, שם) כי הילדים הדגישו מאוד את עליונותו והשפעתו של האב על הילדים בכל רובד חייהם, גם כשהם במחיצת האם.

במילים אחרות וכאן "נדחף" לתמונה ניסיוני ארוך השנים בתחום משפט המשפחה, הצדדים אולי נפרדו, אך האב לא "שחרר" את האם ועודנו מושל ונוכח בחייה אם לא בחיי הזוגיות אזי באמצעות הילדים, על-מנת להשיג מהם "הכרה" כי הוא זה אשר צדק בהליך הגירושין ולא היא.

ילדים אינם כלי למאבק גם לא לסיפוק צורכיהם הרגשיים של הוריהם. המסוגלות להתעלם מן הנזק הנפשי האדיר הנגרם לקטין בתהליך כזה כפי שמציינת אף פקידת הסעד ובלבד שתושג "הכרה" בעובדה שהאב הוא בעיני עצמו קורבן, היא בלתי לגיטימית לחלוטין.

אמרתי כבר, מדובר בהתעללות לקטין אשר אינו מסוגל בגילאי 10 ו- 12 לפתח עוצמות רגשיות אשר ידחו מעליו את הדרישות של מי מההורים.

לא בכדי שאלתי את האב האם רואה הוא עצמו כקורבן או כמסכן בהליך אשר נוצר וזה האחרון השיב לי שאין הוא מראה זאת לילדים.

למדתי בשניים: ראשית, כי האב אכן רואה עצמו כקורבן, שלא לימדו או הסבירו לו, נכפו עליו גירושין; שנית, למדתי כי כדרכם של חיים, אין שום ספק שהאב חש עצמו כקורבן וכמסכן ומטיל את ידע זה בצורה כזו או אחרת על הילדים.

אין לומר כי האם מושלמת והיא נכנסת למאבק המתנהל על גבם של הילדים, גם במסירת מידע שאינו כפי גילם או כפי טובתם.

סוברים מי מאנשי המקצוע שבהינתן הורים שאינם מיטיבים אין מה לעשות. דעתי אינם כדעתם.

צריכים הורים להבין שיש דברים שפשוט אסור להם לעשות, גם אם קשה להם רגשית. הורים אינם יכולים לשלח את ילדיהם "לגשש" ו"לרגל" בבית הזולת, אין הם רשאים לחקור חקירות בוטות אודות הנעשה בבית ההורה האחר, אין הם רשאים לדרוש מכתבים, תצהירים ועדויות מן הקטינים, אין הם רשאים גם לגייס את הקטינים לתהליך אשר מטרתו ניתוק הקשר עם ההורה האחר.

למעשה, הנוהל אשר נקבע בבית המשפט בתל אביב – יפו הכיר בעובדה שמשעה שניכור הורי הוא תופעה בלתי חוקית, בין ניכור בהתהוות ובין ניכור אשר כבר אירע, ניכור – לאמור ניתוק קשר בלתי מוצדק להבדיל מסיבות מוצדקות, אזי מתן טיפול רגשי בפתרון הבעיה או טיפול רגשי למי מן ההורים ואף לילדים הוא רק צעד אחד ב"לוחמה" באי החוקיות.

במילים אחרות, התנהלותם של הורים מנכרים בעבר להאריך בטיפולים, להחליף את המטפלים, לבוא בטענות לכל מי שמנסה להיטיב את הקשר עם ההורה המנוכר – כל אלו לא יאטו את הדרישה לשימור הקשר כאן ועכשיו, במקביל לטיפולים ולא בהמתנה לויאלית לתוצאת טיפול שלא ברור אם ומתי יצלח.

כשם שבבקשה לצו הגנה אין אנו ממתינים לתום הטיפול בקורבן האלימות או בגורם האלימות, כך גם בתופעות של ניכור הורי.

כאשר אין הצדק לניכור לא ימתין בית המשפט עם חידוש הקשר עד סיומו של טיפול כזה או אחר וכאשר מדובר במקרה כמו זה שבפניי, לאמור אם לא תופסק התופעה אזי הניכור הוא קרוב לוודאי, יתערב בית המשפט כאן ועכשיו כדי לגרום לכך שזמני השהות יבוצעו במלואן ומי משני ההורים לא ישמש "עיר מקלט" למי מהקטינים בזמני השהות שנועדו לאחר.

איש מן הצדדים גם לא יערב עוד את הקטינים בהליכים המשפטיים.

אין להיכנס
לטיפול
ללא צו

ער אני לסנקציה הכספית אשר קצב כבוד השופט אליהו נגד האב בהחלטתו מיום 16.09.2019, גם לשאלה אשר העלתה באת כוח האם, האם די בכך שמא מדובר בסנקציה שלא קל לממשה.

לטעמי, הסנקציה אשר קבע כבוד השופט אליהו נכונה היא ואין היא באה אלא כחלק מעניין נוסף שבהחלטתו, ה"חיי" במקביל לו – לאמור, הפניית התיק לנוהל העוסק בטיפול בניכור הורי. במילים אחרות, הסנקציה אינה אלא כלי אחד ואין היא רשימה סגורה.

הסברתי בשעתו כי הטיפול בהורה מנכר מעדיף לעולם את "מודה ועוזב ירוחם". אלא ש"מודה ועוזב ירוחם" הוא קצה הסקאלה כאשר בקצה הקיצון האחר (וראה גם פסק דינו של בית המשפט המחוזי בעניין זה) עשוי הורה מנכר למצוא עצמו מאבד לזמן מה את הקשר עם ילדיו, ניצב בפני הליכים הנוגעים לחוק העונשין ועוד.

באמצעה של הסקאלה יש לו לבית המשפט גם "ארגז כלים" מתון יותר, כזה הנלמד מכוח אנלוגיה מחוק ההוצאה לפועל ויכול הורה החותר לניכור למצוא עצמו לתקופת מה ניצב לא רק בפני סנקציות כספיות, אלא בפני הצורך להפקיד את רישיון הנהיגה שלו, למצוא עצמו בפני הגבלות בנקאיות ולא בקלות ירצה בית המשפט לראות הורה מנכר מאחורי סורג ובריח בגין הפרת חוקית.

מספר אני את כל האמור לעיל לא רק כדי לשרש שמועות ולפיהן מעביר בית המשפט משמורת או מנתק קשר בין הורה מנכר לבין ילד על נקלה – ההפך הוא הנכון.

מספר אני זאת לאב בעיקר על מנת שימנע עצמו וימנע מעצמו את כל שצינתי לעיל.

אומר לי האב ועוד יותר אומרת לי באת כוחו שדעתה נכבדה בעיניי, בבחינת "מרשי הבין ולמד" ואומרת היא עוד כי לכל אחד מגיע צ'אנס.

אם נאמר את האמת, את שלב הצי'אנסים כבר מיצה האב מזמן וכדי הטחה בכבוד השופט אליהו שהוא אנטי כלפיו.

אלא שבהולכנו במדרג, קובע אני בזאת כי אם לא ישהו הקטינים עם אמם בזמן אשר נועד לכך בעטיו של האב, אראה בכך בבחינת הפרת חוקית ומכאן אמשיך ואתקדם במקצה הסנקציות שבדין ככל וכפי שאדרש.

תואיל המזכירות לקבוע מועד דיון נוסף בעוד כ- 60 ימים מהיום על-מנת שנוכל לדעת האם שבו הדברים למסלולם, האם הוחל בטיפול רגשי אם לאו והאם מתקיימים זמני השחות במלואם.

כבר לעת הזו אוסר אני על הצדדים ובפרט על האב, לקיים כל תקשורת עם הקטינים בעת שהותם אצל ההורה האחר, בין בהודעות ובין בשיחות.

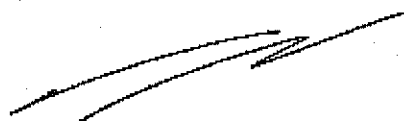
נראה לי כי הקטינים מסוגלים בהחלט להסתדר גם אם במשך יומיים לא יהיו הם בקשר טלפוני עם ההורה האחר.

צו זה תוקפו למשך 45 ימים מהיום, בתקווה שעד אז ישובו הדברים למסלולם.

אל יהא ספק – הוצאות ההליך ייפסקו אף בהתייחס לדרך בה ינהל כל בעל דין את ההליך (וראה בג"צ 891/05) ודי לחכימא.

אני מתיר פרסום החלטתי זו, ללא פרט מזהה כלשהו אודות הצדדים.

ניתנה והודעה היום כ"ד אלול תשע"ט, 24/09/2019 במעמד הנוכחים.

ארז שני, שופט